

ОСНОВИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ САДІВНИЦТВА.

Л.В.Кукса

Уманський державний аграрний університет

В кожній галузі народного господарства процеси інтенсифікації проявляються у специфічних формах. Проте, як правило, вони базуються на загальному економічному змісті. Тому вважаємо, що наукова сутність інтенсифікації сільськогосподарського виробництва повинна виходити із загально визначеної сутності інтенсифікації будь якого виробництва. Але її відмінні особливості будуть полягати у тому, що технічне удосконалення засобів виробництва безпосередньо визначається функціонуванням у кругообігу виробництва землі та багаторічних насаджень.

Тобто, можливість інтенсифікації буде обумовлена перш за все винятковою особливістю землі як основного, обмеженого в просторі, незаміщеного нерухомого засобу виробництва у сільському господарстві. На відміну від інших засобів виробництва, предметів праці, які поступово зношуються і з розвитком виробничих сил удосконалюються та змінюються на більш сучасні, земля при раціональному її використанні не тільки не зношується, а навпаки, підвищує свою родючість.

Також слід враховувати і те, що багаторічні насадження, як основні засоби в садівництві, в процесі виробництва плодів функціонують протягом тривалого періоду і свою вартість поступово передають на заново створений продукт.

Серед вчених, які займалися вивченням проблем інтенсифікації сільськогосподарського виробництва і окремих його галузей, виняткове її значення надається в наукових працях вчених-аграрників: О.І.Браславця, П.Ф.Дуброви, А.М.Ємельянова, О.Ю.Єрмакова, Г.Г.Котова, І.І.Лукінова, В.П.Мертенса, О.М.Оніщенко, І.Н.Романенка, А.А.Сторожука, І.С.Суслова, Д.Ф.Чухна, Л.О.Шепотька, О.М.Шестопаля, В.В.Юрчишина, та ін.

В теорії щодо сутності інтенсифікації сільського господарства виділяються в основному дві не тотожні точки зору. Одні автори характеризують інтенсифікацію сільського господарства як зростання додаткових вкладень матеріальних засобів і праці на одиницю земельної площі з метою збільшення виходу продукції. Інші автори зводять її сутність до збільшення виходу продукції на основі більш ефективного використання земель і наявних фондів. Безумовним є те, що інтенсифікація сільського господарства – це ключовий напрям підвищення його ефективності. Проте, в сучасних кризових умовах її слід розглядати не лише збільшенням основних та оборотних засобів виробництва, але й підвищенням економічної ефективності їх використання. Тобто, на наш погляд, інтенсивний шлях розвитку аграрної сфери означає удосконалення всіх його складових в комплексі, а інтенсифікація – це процес максимального або найбільш ефективного використання лімітуючого фактора. Успішне високоефективне виробництво плодів та ягід можливе лише при наявності цілісної системи взаємопов'язаних факторів, виключення або не вірне використання любого з яких приводить до суттєвого зниження ефективності.

У садівництві такими факторами є: 1) фактори виробництва – інтенсивні, ринкові сорти та оптимальні екологічно-географічні умови; інтенсивні конструкції насаджень; якість садивного матеріалу і відповідні технології; спеціальні технологічні операції (формування, нормування плодоношення, зелені операції); мінеральне живлення, зрошення, передуборочні технології; ґрунтова агротехніка; інтегрована система захисту; 2) фактори інфраструктури – технології зберігання, технічні засоби; технології товарної обробки, тара; транспортні засоби, шляхи; система реалізації (оптові ринки, аукціони); 3) соціально-економічні фактори – відношення власності на засоби виробництва; наявність системи стимулювання для якісної продуктивної праці; оптимальна кредитна і податкова політика держави; система ціноутворення на засоби виробництва; трудові ресурси і кваліфікація.

Інтенсифікація садівництва справляє істотний вплив на покращення функціонування галузі. Це викликає необхідність вивчення перелічених факторів (кожний з яких являє собою окрему підсистему), оцінку їх впливу на результат для вишукування резервів виробництва.

При вирішенні проблеми підвищення ефективності інтенсифікації виробництва люба трансформація пропорцій підсистем, органічно пов'язаних між собою, порушує динамічну рівновагу всієї системи. Отже, задача підвищення ефективності садівництва полягає в тому, щоб нівелювати негативний вплив припустимих змін на стан суміжних підсистем, досягаючи раціонального їх суміщення.

Галузевий аспект інтенсифікації садівництва в сучасних умовах викликає необхідність врахування особливостей ринку, наслідків аграрної реформи, зовнішніх умов і внутрішніх резервів у діяльності сільськогосподарських підприємств. Тому, на наш погляд, з переходом галузі до ринкових відносин система факторів інтенсифікації, що справляють вагомий вплив на ефективність садівництва з врахуванням найбільш повного використання виробничого потенціалу, складається з: 1) наявності виробничих ресурсів (матеріально-технічні, трудові, земельні, фінансові, науково-інформаційні); 2) економічного механізму управління (прогнозування і планування, економічні відношення, механізм економічного стимулювання, соціальний розвиток); 3) організаційного механізму управління (організаційно-виробничі структури, функції управління, організація праці, оперативне управління і контроль, маркетинг); 4) правового та нормативного забезпечення (державні нормативні акти, нормативні акти міської влади, нормативні положення сільськогосподарських підприємств, об'єднань).